

RAZGOVOR

JASNA OMEJEC, PREDsjednica
 USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE

Predsjednik je u pravu

Radilo se o općoj kritici načina izbora koji se u Hrvatskoj provodi javnim natječajem. U tom pitanju Stjepan Mesić doista ima pravo. Hrvatski sabor morao bi razmisliti o izmjeni načina izbora sudaca Ustavnog suda

PIŠE EDA VUJEVIĆ

Osim što je nedavni izbor prof.dr. Jasne Omejec za predsjednicu Ustavnoga suda prvi put da se u Hrvatskoj ženu bira na tu prestižnu funkciju, njezin je izbor pao i usred svojevrsnog skandala kad se predsjednik države Stjepan Mesić na izrazito kritički način osvrnuo na sastav Suda. Jasna Omejec rado je pristala pojasniti tu, ali i ostale teme vezane uz rad i funkcioniranje Ustavnog suda.

•• Kako ste doživjeli primjedbe predsjednika Mesića o ustavnim sucima kao osobama bez ugleda i stručnosti?

- Riječi predsjednika Mesića nisu bile upućene ni prema jednoj konkretnoj osobi koja je izabrana za suca Ustavnog suda. Prema mome mišljenju, radilo se o općoj kritici načina njihova izbora koji se u Hrvatskoj provodi javnim natječajem. U tom pitanju predsjednik države doista ima pravo. Hrvatski sabor morao bi razmisliti o izmjeni načina na koji se biraju suci Ustavnog suda. Treba samo vidjeti kako to rade druge države. Odmah će se uočiti da nijedna druga država ne bira suce svoga ustavnog suda na javnom natječaju.

•• Koliko je politička 'podobnost' prisutna kod izbora ustavnih sudaca?

- Mislim da ste upotrijebili pogrešan termin. Ne radi se ni o kakvoj "podobnosti", nego o goloj činjenici da je riječ o izboru koji po naravi stvari ima pravno-politički karakter. Mislim da kod nas još nije sazrela svijest da je Ustavni sud jedina institucija u državi koja je ovlaštena tumačiti i neposredno primjenjivati nacionalni ustav. Budući da je svaki ustav pravno-politički akt, onda je i uloga ustavnih sudova pravno-politička. I izbor sudaca ustavnih sudova je stoga pravno-politički. Kad se to ima u vidu, onda i osnovanost one prethodne kritike o javnom natječaju na kojem se danas biraju suci hrvatskog Ustavnog suda postaje jasnija.

•• Vi ste svojedobno bili stranački opredijeljeni. Kakav je Vaš politički status sada?

- Nikakav. Godinama nemam nikakva kontakta ni s jednom političkom strankom. Govorim doslovno. Otkad

GAY BRAKovi

Mene se kao suca Ustavnog suda ne tiče hoće li se uvesti homoseksualni brakovi ili ne. To je isključiva nadležnost Hrvatskog sabora koja za sobom povlači i političku odgovornost

sam sudac Ustavnog suda, imam samo sebe. Roditelji su me odgojili u građanskom duhu obogaćenom liberalno-demokratskim vrijednostima i u mene ugradili poseban osjećaj vjernosti naciji. Uvijek ponavljam riječi Vlade Gotovca koji je govorio da ne možeš biti dobar Europljanin ako nemaš svijest o pripadnosti naciji.

•• Oko nekih ustavnih sudaca bilo je dosta kontroverzi. Ima li među sadašnjim sucima osoba pod sumnjom za neko kazneno djelo i osoba spremnih braniti tezu kako se u obrambenom ratu ne može počinuti ratni zločin?

- O bivšim sucima Ustavnog suda neću govoriti, jer je to prošlost. Što se tiče sadašnjih sudaca Ustavnog suda, mislim da je većina kontroverzi o kojima govorite zapravo medijski proizvod. Nije dobro kad se neosnovano piše o bilo kome, a da se prethodno ne provjere sve činjenice. Govorim o pojavi "nepodnošljive lakoće pisanja". Parafraziram Kunderu, naravno.

•• Hoćete reći da napisi o sucu Marku Babiću, na primjer, o kojemu se piše da nije platio porez državi, nisu točni?

- Da, upravo to želim reći. O tome sam osobno razgovarala sa sucem Babićem i nema nijednog razloga da sumnjam u njegove riječi. Nasuprot onome što je prezentirano javnosti, prema njegovim riječima, radi se o poreznom rješenju iz 1998. protiv kojeg je on, tada odvjetnik, podnio žalbu smatrajući ga u cijelosti nezakonitim. Njegovu žalbu je drugostupanjsko upravno tijelo usvojilo, te je ukinulo prvostupanjsko rješenje kao nezakonito i vratilo predmet na ponovni postupak. U ponovljenom prvostupanjskom postupku doneseno je novo rješenje protiv kojeg je odvjetnik Babić, u skladu sa svojim ustavnim i zakonskim pravom, podnio žalbu, smatrajući da je i ono nezakonito. Istodobno je zatražio i ishodio odgodu izvršenja tog rješenja do okončanja postupka. Prema riječima suca Babića, on do danas nije dobio nikakvo rješenje niti bilo kakav drugi akt o toj svojoj žalbi. S njegova aspekta kao stranke, dakle, taj je postupak još uvijek u tijeku. I sada se naravno postavlja pitanje: kako nakon svih novinskih napisa sada uvjeriti javnost da su oni bili pogrešni? Kolega Babić se

u ovih pola godine pokazao izvrsnim sucem Ustavnog suda.

•• Što mislite, je li pozicija Ustavnog suda oslabjela ili ojačala nakon donošenja Zakona o sudovima? Pri tome posebno apostrofiram činjenicu da Ustavni sud više nije prvostupanjski za sporove radi dugotrajnosti postupka.

- Mislim da se prebacivanje nadležnosti za odlučivanje o nerazumnoj duljini sudskih postupaka s Ustavnog suda na redovite sudove ne može vrednovati s aspekta slabljenja, odnosno jačanja pozicije Ustavnog suda. Ustavni sud danas nadzire trajanje sudskih postupaka u Hrvatskoj kao posljednja instanca pravne zaštite u zemlji. Iznimka je nerazumna duljina postupaka pred Vrhovnim sudom, kada je Ustavni sud prva i ujedno posljednja instanca pravne zaštite. Bitno je samo jedno: je li tako postavljeni sustav funkcionalan i je li djelotvoran.

•• Kakav je Vaš 'program' kao predsjednice Ustavnoga suda?

- Budući da je funkcija predsjednika Ustavnog suda isključivo upravljačka, jer on ne sudjeluje u procesu suđenja, većina mojih programskih ciljeva usmjerena je prema poboljšanju unutarnjeg ustrojstva, povećanju djelotvornosti rada, unapređenju odnosa Suda s javnošću i poboljšanju njegove međunarodne suradnje s ustavnim sudovima u drugim državama, ali i međunarodnim institucijama kao što je Europski sud za ljudska prava u Strasbourg. Osim toga, jedan od najvažnijih programskih ciljeva koji sam zacrtala jest izmjena, odnosno donošenje novog Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske.

•• Mislite li da se u Hrvatskoj mora provesti referendum oko ulaska u NATO?

- Budući da se radi o pitanju koje potencijalno može postati i predmet ispitivanja pred Ustavnim sudom, ne bih se smjela izjašnjavati o tome.

•• Prva ste žena na čelu Ustavnoga suda. Jesu li muškarci i žene ravnopravni u Hrvatskoj u mjeri koju Ustav propisuje?

- Spolna ravnopravnost i rodna jed-

BORIS ŠČITAR

nakost nisu samo ustavnopravna, već i sociološka, politološka, kulturološka, socijalna i ekonomska pitanja usko vezana uz niz tzv. metajuridičkih čimbenika, kao što su stupanj razvijenosti društvene svijesti, stupanj obrazovanja stanovnika, običaji, tradicija, vjera, navike, itd. Ustavni sud ima zadaću da sve ustavne institute, među kojima se nalazi i ovaj o kojemu razgovaramo, tumači na način da kod donošenja odluke uzima u obzir i sve te metajuridičke čimbenike. Radi se o zadaći tzv. evolutivnog tumačenja Ustava. Sažeto, danas Ustavni sud može opravdati neku zakonsku mjeru iako ona ne dovodi do potpune ravnopravnosti spolova, ali za 10 godina tu istu mjeru može proglasiti neustavnom, jer je društvo sazrelo za jedan takav skok. To je jedna od zadaća zbog kojih ustavni sudovi i postoje.

•• **Koliko su, po Vašem dojmu, danas u Hrvatskoj daleko pravda i pravo?**

- To pitanje nije vezano samo uz Hrvatsku. Ono je univerzalno, vječno i ima planetarne razmjere. Tisuće knjiga je napisano o tome. Nažalost, pravda i pravo nisu istoznačnice, ali su ustavni sudovi u 20. stoljeću i stvoreni u Europi da bi pravdu i pravo međusobno približavali.

(Ne)rad nedjeljom

•• **Kakav je Vaš stav o zabrani rada nedjeljom?**

- Strogo razlikujem svoj osobni stav koji imam kao privatna osoba od onoga što moram ispitati u funkciji suca Ustavnog suda. To su različite stvari. Da budem posve precizna: hoće li se u Hrvatskoj uvesti zabrana rada nedjeljom nije pitanje o kojem odlučuje ili smije odlučivati Ustavni sud. To je isključiva nadležnost nacionalnog zakonodavca. Primjerice, Hrvatski sabor donese zakon o zabrani tog rada. Ustavni sud tim povodom smije odlučivati samo o jednom: je li načinom na koji je zakonodavac uredio zabranu rada nedjeljom povrijeđeno neko Ustavom zaštićeno dobro ili neka ustavna vrednota. Primjerice, je li takvim uređenjem neka skupina diskriminirana po nekoj osnovi, je li neka skupina stavljena u nejednak položaj na tržištu ili u društvu, je li zakonodavac prekomjerno zahvatio u nečije pravo vlasništva ili nečiju slobodu poduzetništva suprotno Ustavu, itd. Samo o tome smije odlučivati i odlučuje Ustavni sud. Moje privatno mišljenje o tome, jesam li ili nisam za zabranu rada nedjeljom u tom kontekstu nije ni od kakvog utjecaja, jer se o tome ionako ne odlučuje na Ustavnom sudu.

•• **Kakav je Vaš stav o homoseksualnim brakovima?**

- Prethodni odgovor odnosi se i na ovo Vaše pitanje. Mene se kao suca Ustavnog suda ne tiče supstancijalno odluka zakonodavca hoće li se u Hrvatsku uvesti homoseksualni brakovi ili ne. To je isključiva nadležnost Hrvatskog sabora koja za sobom povlači i političku odgovornost. Ustavni sud ispituje onu drugu stranu: suglasnost načina uređenja takve mjere s Ustavom zajamčenim vrijednostima.